

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SOBOTA, 9. avgusta 1952

ŠTEV. 55 (515)

Nenehna borba Zveze slovenskih izseljencev je zagotovila uspeh

Koroška deželna vlada izplačuje zadnje tedne slovenskim izseljencem zadnji preostanek še neporavnane škode, kakor je bila priznana na komisijskih ogledih leta 1945. Pri tem gre še vsekakor za vsoto približno 600.000 šilingov, ki so jih celo proti lastnim ugotovitvam hoteli izseljencem odrekati. Končna poravnava te priznane škode od strani deželne vlade v letu 10. obletnice nasilne izselitve je edino uspeh nenehne, brezkompromisne dolgoletne borbe Zveze slovenskih izseljencev, ki se ni pustila zavesti od nobene strani niti se ni zadovoljila z lepimi besedami in obljubami, temveč je dosledno terjala svojo pravico.

Borba za to samo po sebi umljivo potrebno poravnavo ugotovljene in priznane škode ni bila lahka. Vleče se že več let in so bili trenutki, ko je izgledalo vse prizadevanje Zveze brezsmiselno. Ni mogoče naštetih vseh vlog in poti odbora Zveze slovenskih izseljencev na Koroško deželno vlado in na dunajske oblasti, ki so se, izmikaje se obveznosti, izgovarjale druge na drugo; ni mogoče naštetih vseh jalo-vih obljub in danih častnih besed, ki so se pozneje izkazale kot neresne; niti in mogoče razkriti vseh v zvezi s to borbo iznešenih čudnih, zelo čudnih naziranj raznih avstrijskih uradnikov in tudi vodilnih politikov, ki nikakor ne kažejo na njihovo demokratično, še manj pa protifašistično nastrojenje: prikaz vsega tega bi bil prežalostna slika tolikokrat poudarjene avstrijske „širokogrudnosti in naklonjenosti“ do koroških Slovencev in še bolj žalostna slika „demokratične“ in „protifašistične“ miselnosti avstrijske birokracije. Treba pa je poudariti, da je Zvezi slovenskih izseljencev uspelo prepričati o upravičenosti njihovih zahtev prej v tem vprašanju popolnoma nedostopne kroge, ki so se potem le zavzeli vsaj za delno rešitev mnogo širšega vprašanja poravnave škode slovenskim izseljencem. Tako velja tukaj posebna zahvala g. deželnemu glavarju Wedenigu, ki je končno tudi s svoje strani podprl te upravičene zahteve.

Borba Zveze slovenskih izseljencev pa ni bila težka le zaradi nerazumevanja avstrijskih oblasti, temveč posebno tudi zaradi nerazumljivega zadržanja ljudi okoli „Našega tednika Kronike“, ki se v svoji strankarski zagrizenosti niso niti sramovali, da so z blatenjem in nepriznavanjem zvezinih odborikov skušali razbiti enotnost Zveze in na ta način zmanjšati njeno udnost v prizadevanju za dokončno poravnavo škode, kar pa jim zaradi zavlednosti izseljencev nikakor ni uspelo. Tudi tega žalostnega poglavja nočemo bolj razgaliti, ker izvira iz osebne ujaljenosti „prvega“ izseljenca, ki je tudi v „logorjih“ v Fürstenfeldu in Bregenzu lahko vršil službo profesorja odnosno „Studienrata“. Vse to omenjamo le zaradi tega, da prikažemo resnično težko prizadevanje Zveze, ki je bilo kljub vsem tem težkočam sedaj končno kronano z uspehom v korist prizadetih članov — izseljencev.

Ob teh ugotovitvah pa nikakor nočemo pre-zreti, temveč hočemo izrecno poudariti, da s tem vprašanje poravnave škode izseljencev še nikakor ni zadovoljivo rešeno. Slej ko prej obstoja problematika porastka cen od časa ugotovitve škode dalje; slej ko prej obstoja vprašanje neposredno pred zamenjavo denarja izplačanih vsot; slej ko prej obstoja vprašanje poravnave škode, ki so jo nekateri izseljenci utrpeli na zdravju, da niti ne govorimo o vsekakor sporni izvebi komisioniranja samega.

Na vse te prav tako dosledno postavljene in upravičene zahteve je Zveza vedno in povsod prejela odgovor, da v zakonih za rešitev teh zahtev ni osnove. Temu nasproti je tre-

ba postaviti, da južni Tirolci in Kanalciani, med njimi deloma celo tisti, ki so sedeli prej na posestvih izseljenih žrtv nacizma, čim se vrnejo v svojo domovino, dobivajo tako imenovane „Bundesschuldverschreibungen“ izplačane v nominalni vrednosti (stoodstotno) in za njih torej ne velja denarna zamenjava. Istotako prejemajo osebe, ki so utrpeli škodo od strani zasedbenih sil, poravnavo te škode po cenah iz leta 1945 dodatno 50 od sto. Vprašanje utrpeli škode na zdravju končno je pri drugih žrtvah fašizma s posebnim zakonom urejeno, ki pa po interpretaciji birokratov ne velja za slovenske izseljence — žrtve fašizma. To so stvari, ki vsekakor vržejo čudno luč na „nepripravnost“ oblasti do koroških Slovencev. Ali bodo slovenskim izseljencem odrekli tudi popravilo škode, ki jo predvideva novi na zadnjem zasedanju par-

lamentu sprejeti zakon, še ni znano. Zveza slovenskih izseljencev se bo vsekakor borila, da njeni člani — posestniki „Opferausweisa“ v tem pogledu ne bodo prikrajšani.

Zgoraj navedeno zadržanje je danes tem bolj značilno, ko na drugi strani širokogrudno poravnava „škodo“ bivšim nacistom. Ne da bi odobrvali vmešavanja zasedbenih sil v avstrijske notranje zadeve, vsekakor odobravamo stališče ameriške vlade, da je treba najprej poravnati škodo žrtvam fašizma in šele nato tudi eventualno krivično prizadetim nacistom. Očitno nasprotno zadržanje avstrijskih oblasti do zahtev Kanalcianov na eni strani in Zveze slovenskih izseljencev na drugi strani v vprašanju okoli zamenjave denarja je samo en primer takega favoriziranja nekdanjih privrženecv nacizma pred njihovimi žrtvami.

Slovenska mandatarja v kmetijski zbornici se zastavljata za interese vseh kmetov

V sredo sta izvoljena zastopnika Kmečke gospodarske zveze, zbornični svetnik Janko Ogris in zbornični svetnik Tomaž Duplek, poslala na prezidij koroške kmetijske zbornice nujnostni predlog v zvezi s potrebnimi ukrepi glede na stisko, v katero je število kmetov spravila letošnja suša.

Omenjeni nujnostni predlog, ki sta ga podpisala oba slovenska mandatarja, se glasi:

Kmetijska zbornica naj nemudoma izposluje

1. da bo čim prej ukinjena omejitev izvoza živine iz Koroške v sosedne zvezne dežele (za klavno živino take omejitve ni, torej se ta zahteva nujnostnega predloga samo po sebi umevno nanaša na vso ostalo živino — op. ured.);
2. da krajevni kmečki odbori ugotovijo vse kmete, ki so zaradi suše utrpeli največjo škodo ter da se tem kmetom zagotovi določena podpora pri nakupu vseh vrst krmil, pri čemer naj velja kot kriterij za dodelitev podpore 40- in večodstotni izostanek pridelka sena;
3. da bodo v prvi vrsti ter v zadostni meri preskrbljeni oškodovani kmetje s pocenjenimi semeni rži in pšenice za jesensko setev.

Svoj nujnostni predlog utemeljujeta slovenska mandatarja s tem, da je dolga suša v nekaterih predelih Koroške skoraj popolno-

ma uničila razne vrste poljskih pridelkov in so poleg tega že ogromne snežne padavine pozimi ter poznejši mrz razpadevali nasade. Pridelki sena je ponekod bil za 50 % pod povprečjem. Tudi s pašo, zeleno krmo in otavo so se odnose se bodo mogli okoristiti le maloštevilni kmetje. Tako je letos računati s istostankom kmetijskih pridelkov, kakršnega ne pomnimo petdeset let. Predvsem rž je v mnogih krajih dala komaj tri do pet stotov na hektar, v najbolj oškodovanih predelih pa niti ni vrnila sejanih količin.

V utemeljitvi k nujnostnemu predlogu so omenjene tudi podražitev krmil in gnojil, zvišane tovarne tarife ter omejitve izvoza živine (razen klavne) v ostalo Avstrijo, kar vse hudo prizadene kmete, ki so utrpeli zaradi suše težko škodo. Nadalje se sklicujeta slovenska mandatarja na svoj predlog, ki sta ga stavila na običnem zboru Kmetijske zbornice 12. julija v zvezi z novo ureditvijo agrarnih cen.

Bistvena značilnost nujnostnega predloga slovenskih mandatarjev, ki jasno izkazuje, kako razumeta svoje dolžnosti kot zbornična svetnika, pa je v tem, da se s svojim predlogom ne zavzamejo samo za svoje volilce, ali samo za kraje, iz katerih prihajajo volilci KGZ, marveč za vse kmete, ki so prišli v stisko zaradi suše in drugih neprilik, ne glede na to ali so volili nju ali druge stranke v Kmetijsko zbornico.

Anglija se čuti izpodrinjeno

Čeprav sta Avstralija in Nova Zelandija članici Comonwealtha ali tako imenovane „britanske družine narodov“, Velika Britanija ni bila povabljen na tihomorsko konferenco, ki se je začela začetkom tega tedna na otoku Honolulu. Sestali so se samo zunanji ministri Amerike, Avstralije in Nove Zelandije, da proučujejo organizacijo Pacifiškega pakta.

Na željo Amerike so se že prvi dan konference zedinili, da bo sedež stalnega sveta Pacifiškega pakta v Washingtonu, da bi bilo čim lažje sodelovanje z organizacijo Atlantskega pakta. V drugih točkah, predvsem glede na sestav skupnega vojaškega štaba teh treh tihomorskih držav, pa ni prišlo do takojšnjega sklepa, ker vladajo med udeleženci konference različna mnenja v tem pogledu.

Javno mnenje v Angliji, izraženo posebno v veljavnih britanskih časopisih, se s konferenco v Honolulu ne strinja, ker se je ne ude-

ležuje nobeden zastopnik Velike Britanije. Britanci se očitno boje, da jih ne bi izrinila Amerika z njihovega vodilnega položaja v „britanski družini narodov“. Tako piše londonski list „Daily Mail“, da je glavno breme obrambe Comonwealtha vedno nosila Velika Britanija ter da ima zato pravico aktivno sodelovati pri vseh obrambnih sporazumih — saj tudi za Pacifiški pakt trdijo, da je obrambna organizacija —, ki jih članice Comonwealtha sklepajo s kako tretjo silo. Poročila, ki niso uradno potrjena pa govorijo, da so se na konferenci sporazumeli, da Pacifiškega pakta zaenkrat ne bodo razširjali na druge dežele. Po drugih poročilih pa so baše povabili Anglijo, naj pošlje svojega opazovalca k stalnemu svetu tega pakta, čim bo začel zasedati.

Da je ostra borba med Ameriko in Anglijo za vodilni položaj v deželah britanskega Co-

Zveza slovenskih izseljencev se ni pustila zavesti od nobene strani, niti se ni zadovoljila z lepimi besedami in obljubami, temveč je dosledno terjala svojo pravico.

Za enotne nemške volitve ni izglede

Po poročilih iz Ženeve je komisija OZN za Nemčijo po petmesečnem brezuspešnem prizadevanju, da bi ustvarila zvezo z vlado vzhodnonemške republike, ustavila svoje delovanje. Njena glavna naloga je bila, da prouči možnosti za svobodne vsenemške volitve.

Kakor je razvidno iz zaključnega poročila generalnemu sekretarju OZN, je komisija na osnovi trenutne izmenjave not med zapadnimi velesilami in Sovjetsko zvezo mnenja, da v vprašanju volitev ni izglede za sodelovanje z nemškimi oblastmi sovjetske cone. Komisija tudi na štirikratno prošnjo sovjetskemu visokemu komisarju Čujkovu, da bi smela vpotovati v Vzhodno Nemčijo, ni dobila nobenega odgovora. Iz vseh teh razlogov je ustavila svoje delovanje za nedoločen čas, bo pa ostala OZN vsak čas spet na razpolago.

Mala vojna na bolgarsko-grški meji

Po nedavni zasedbi grškega otoka Gama v obmejni reki Marici po skupini bolgarskih vojakov je grška vlada poslala Bolgariji ultimativno zahtevo, naj takoj odpokliče svoje vojake z otoka, ker bi Grčija sicer bila prisiljena, da brani svoje pravice s silo. Ko z bolgarske strani ni bilo odgovora, so grške čete začele streljati z brzostrelkami in minometi na otok, šele pozneje pa so ugotovili, da se tam ni nahajal več nobeden bolgarski vojak.

Položaj na grško-bolgarski meji je še vedno zelo napet. Javljajo, da je na obeh obalah Marice koncentriranih mnogo vojaških čet. Grške oblasti trdijo, da trenutno ne nameravajo vojaško zasedati sporni otok, čeprav po mednarodnih pogodbah šteje k grškem teritoriju.

Farukovo premoženje zaplenjeno

Egiptovska vlada je odredila zaplenbo premoženja bivšega kralja Faruka in sklenila, da postavi vse premoženje in nepremično premoženje kralja Faruka pod kuratelo in sicer sta bila imenovana za varuha tega premoženja bivši zunanji minister Ahmed Mohamed Kačaba in bivši finančni minister Kusein Fahmy. Vsi upniki in dolžniki bivšega kralja bodo morali prijaviti svoje terjatve oz. dolgove varuhoma. Za prekrške je predviden zapor do šest mesecev in globa do 100 egiptovskih funtov.

V okviru „čiščenja“ je vlada odobrila zakonski ukaz, ki ustanavlja odbore, ki bodo preiskovali vsa kazniva dejanja v državni upravi. Nadalje je vlada odobrila odlok, po katerem bodo morali vsi, ki opravljajo javne funkcije, predložiti podrobno poročilo o svojem premoženju in o premoženju svojih žena in otrok. Prijava bo morala vsebovati tudi podatke o izvoru premoženja. Ti predpisi veljajo tudi za javne funkcionarje, ki so zapustili službo po septembru 1939.

Novi egiptovski regentski svet je bil zaenkrat v Abdin-palači zaprežen in to točno deset dni po odstopu kralja Faruka.

Predsednik egiptovskega parlamenta je isti dan tudi obvestil princa Saida Mohameda Abaš Ali Halima, bratranca kralja Faruka, ki je izgubil svoj naslov zaradi nasprotstev s Farukom, da mu je bil naslov princa vrnjen in bi bilo zaželeno, da bi se čim prej vrnil v Egipt.

Odprli so 1. koroški velesejem

Koroško glavno mesto se nahaja v prazničnem razpoloženju. Ulice krasijo zastave in mnogo zelenja in cvetja dviga Celovec iz vsakdanjega običajnega življenja. Dnevi 1. koroškega velesejma so se začeli. Letos se tradicionalna koroška deželna razstava prvič imenuje „koroški velesejem“, ki ima zaradi njegove specialne lesne razstave svoj poseben pečat in pomen med ostalimi sejmi Avstrije. Letošnji začetek „lesnega velesejma“ naj bo izhodišče za razvoj, ki naj razširi svoj obseg preko meja koroške dežele in avstrijske države.

Na velesejemskem prostoru na Völkermarkteringu so se v četrtek, dne 7. avgusta, zbrali številni gostje iz vseh krajev dežele in preko njenih meja ter iz inozemstva, da so prisostvovali otvoritvenim svečanostim.

Mestni svetnik Rudolf Novak je kot predsednik velesejemskega odbora pozdravil številne goste, posebej pa ministra za trgovino in obnovo Böck-Greissaua, deželnega glavarja Wedeniga, zastopnika britanske zasedbene oblasti, Goshena, jugoslovanskega konzula Vošnjaka, italijanskega konzula, goste iz Jugoslavije, med temi predsednika Trgovske zbornice Staneta Cundra in tajnika zbornice dr. Plesa, zastopnike Italije, med katere je v začudenje navzočih uvrstil tudi zastopnika iz Trsta, nadalje je pozdravil zastopnike vlade, številne župane in člana avstrijske trgovinske delegacije v Beogradu.

V svojem nagovoru je poudaril, da je neutrudnemu skupnemu delu in naporom uspelo dokopati se od prvih skromnih razstav v Celovcu do mogočne gospodarske prireditve, do 1. koroškega velesejma, ki naj bo stalen vsakoleten prikaz zmogljivosti in napredka industrije, obrti, trgovine in kmetijstva. Predvsem je izrazil upanje, da bo koroški velesejem izhodišče na jugovzhod za uspešno gospodarsko sodelovanje med sosednimi državami. Končno se je zahvalil vsem sodelavcem, ki so pripomogli, da se je zamisel velesejma uresničila.

V imenu celovške občine je župan Graf pozdravil navzoče in poudaril predvsem pomen posebne lesne razstave, ker izkazuje les najpomembnejšo postavko izvozne bilance in se naj zaradi tega lesna razstava razvija v stalni vsakoletni avstrijski velesejem. Med drugim je povedal, da je bilo treba za priznanje koroškega velesejma mnogo naporov in dela, preden je bilo mogoče priboriti Celovcu na področju razstav veljavo, ki jo uživajo ostala avstrijska velesejmska mesta.

Prezident Trgovske zbornice, dipl. ing. Rapatz, je poudaril bogato tradicijo koroških razstav, ki so se kvalitativno in kvantitativno ter smotrno razvijale do obsega, ki upravičuje, da so priznali razstavi naslov velesejma. Posebno je naglasil, da pomeni udeležba inozemskih razstavljalcev na celovski razstavi člen v vezi preko meja do sosednjih držav.

Prezident Kmetijske zbornice, Gruber je enako poudaril značilno potezo koroškega velesejma, ki prikazuje v veliki meri lesnopredelovalno obrt in naglasil važnost skrbeti, ki jo je treba posvečati negi gozda. Tudi Gruber je izrazil zadovoljstvo zaradi pomena, ki ga ima za koroško deželo in državo samo, tesno gospodarsko sodelovanje in izmenjava dobrin s sosednimi državami in da to pomeni tudi doprinos k graditvi miroljubne Evrope.

Za Delavsko zbornico je prezident Truppe pozdravil velesejem v imenu delavcev in namočencev. Velesejem je pregled produktov gospodarstva in v korist delavstva je, da dosežejo njegovi proizvodi čim večji uspeh v konsumu. Tudi delavci želijo, da bi se razpečevali koroški proizvodi v svet, zato je povezava na gospodarskem področju s sosednimi državami zaželjena.

Za deželnim svetnikom Sagaische-kom, ki je istotako naglasil pomen velesejma in razveseljivi pojav gospodarskega kontakta z Jugoslavijo, Italijo in Trstom je velesejem pozdravil deželni glavar Wedenig. Deželni glavar je kot častni pokrovitelj 1. koroškega velesejma izjavil, da je koroško obrtno in industrijsko življenje doseglo v zadnjih letih velik podvig in upa, da je razstavništvo na Koroškem s sedanjo razstavo zaključilo uspešen razvoj ter da je koroško gospodarstvo premostilo težko vojne in povojne dobe. Tudi Wedenig je naglasil veselje, da je ravno koroški velesejem posrednik za dobre odnose med sosednimi narodi in državami kakor Jugoslavijo, Trstom in Italijo in pomeni most na jug. Koroški velesejem naj nam ne prinaša samo gospodarskih koristi, temveč

naj predvsem posreduje poglobitev dobrih sosedskih odnosov in naj bo korak na poti k evropskemu gospodarstvu.

Nato je velesejem pozdravil in mu želel popoln uspeh minister za trgovino in obnovo Böck-Greissau, ki je izvajanja v svojem govoru navezal predvsem na misli svojega predgovornika in jim dal s svoje strani poudarek ter je končno 1. koroški velesejem otvoril.

Nato so se slavnostni gostje podali na ogled razstavnih prostorov, ki so letos obsežnejši in močnejše zasedeni kot prejšnja leta, kjer razstavlja preko 450 tvrdk, kar pomeni nasproti preteklemu letu 65 odstotkov večjo udeležbo.

O posameznih razstavnih paviljonih bomo še poročali, predvsem o pomembni lesni razstavi, ker predstavlja les vogelni kamen koroškega gospodarstva. Danes se hočemo z opisom pomuditi le v paviljonu Slovenije, ki je edina od ostalih toliko naglašena sosednih držav tudi dejansko zastopana.

Razstava iz FLR Slovenije, ki je nastanjena v trgovski akademiji, je vzbujala že prvi dan veliko zanimanje. Ne preobširna, toda okusno in estetsko urejena razstava po zamisli prof. Mihevcia, ki jo je izvedel Ekspozicijekt Ljubljana, daje pregled izvoznega blaga, ki ga izvažajo Slovenija, izdelke, ki so si v povojnih letih priborili že velik sloves.

Na velesejmu zastopano podjetje „Slovenija les“ izvažajo vse vrste lesa, mehki in trdi, gozdne proizvode in finalne izdelke do najfinejšega pohištva. „Slovenija les“ zastopa lesna industrijska podjetja Slovenije, ki proizvajajo mehak in trd rezan les, vse vrste zabojev in lesne embalaže ter proizvode kot na primer jelovo, smrekovo ter bukovovo celulozo,

jamski les, hrastove in bukovke železniške pragove, brzojavne drogove, drva, oglje, bukovke in hrastove parkete. Med finalnimi izdelki bi omenili vse vrste vezanih in panel-plošče, lesovinske plošče, vse vrste plemenitih furnirjev, upognjeno pisarniško pohištvo, stole ter kuhinjsko in fino sobno pohištvo, kopita, pete, tanin in pinotan ter lesno galanterijo in še drugega več. „Slovenija les“ zastopa vrsto lesnopredelovalnih tvrdk. Dragocena surovina les spada tudi v Slovenijo, kakor pri nas na Koroškem, med važne faktorje narodnega gospodarstva.

Podjetje „Slovenija vino“ razstavlja različna štajerska vina iz Haloz ter vina iz Krasi in Brd, poleg tega pa priznane likerje in slivovke ter kotljsko slatino. Izvoznitvo kvalitetnih vin posreduje „Drava“ Maribor.

Nadalje razstavlja Slovenija prvovrstno bučno in sončno olje in oljnati pogačni škrob. „Kooperativa Slovenije“ prikazuje razne vrste izvoznih produktov.

„Slovimpex“ razstavlja livarski pesek, gradbeni material kakor marmor, opeke, brusne kamne, kalcijev karbid, eterična olja in plaminčarje.

V oddelku tvrdke „Dom“ najdemo fine čipke, suho robo ter izdelke iz koruznice in vrbovja.

„Obrtexport“ ima priznano usnjeno galanterijo, krzno, usnjene plašče, razne igračke in leseno galanterijo.

Zelimo, da bi razstava FLR Slovenije s svojim kvalitetnim blagom še poglobila trgovinsko izmenjavo z našo deželo. Poleg tega smo prepričani, da bo tudi ta razstava kamen v zgradbi dobrih sosedskih odnosov in medsebojnega spoštovanja in mirnega sožitja med narodi.

Otvoritev trgovske zbornice

Kakor smo poročali že v zadnji številki, je praznovala zbornica obrtnega gospodarstva zadnjo sredo za otvoritvijo obnovljene zbornice palače hkrati tudi stoletnico svojega obstoja. Za to priložnost se je zbralo na slavnostni seji plenuma veliko število častnih gostov iz javnega in gospodarskega življenja dežele in države. Pomembne slavnosti pa so se udeležili tudi zastopniki iz sosednjih držav. Tako je mogel predsednik zbornice dipl. ing. Rapatz v svojem slavnostnem govoru med drugimi pozdraviti kot zastopnika zvezne vlade trgovskega ministra Böck-Greissaua, nadalje deželnega glavarja Wedeniga, predsednika zvezne zbornice za obrtno gospodarstvo ministra na razpoloženju inž. Raaba, med inozemskimi zastopniki pa tudi predsednika trgovske zbornice za Slovenijo Cundra in tajnika dr. Plesa.

Številnim pozdravnim govorom in čestitkam se je pridružil v imenu gospodarstva Slovenije tudi predsednik trgovske zbornice Slovenije Cunder, ki je v slovenskem jeziku izrazil s čestitkami hkrati željo po čim tesnejšem gospodarskem sodelovanju med Koroško in Slovenijo, kateremu naj bi sledili dobro sosedski prijateljski odnosi tudi na ostalih področjih mednarodnih stikov.

Novo prostrano stavbo je izročil njenemu smotru kot predsednik zvezne zbornice za obrtno gospodarstvo po daljšem govoru, v ka-

terem je poudaril veliki pomen sprostivne gospodarske podjetnosti kot posledico gibalnih misli francoske revolucije in potrebe enakosti in enake veljave vseh državljanov, minister na razpoloženju inž. Raab z besedami: „Prepričan sem, da je Koroška zaradi svoje geografske lege proti jugovzhodu in jugu posebno poklicana kot posredovalec avstrijskega političnega gledanja in da bo zbornica na Koroškem v drugem stoletju svojega delovanja izpolnjevala svojo dolžnost kot resnično gospodarski krepitveni avstrijski činitelj. S tem predajam to hišo njenemu smotru.“

Amerika in francoske težave

V nič manj tesnobni zadregi kot večina zapadnoevropskih držav z Veliko Britanijo vred se nahaja glede na gospodarski položaj tudi Francija. Tu je zavladala letos kolikor toliko konsolidirana desnica. Znan francoski poslanec je nekoč izjavil, da je „v Franciji levica proti državi, desnica pa proti ljudstvu“. Toda po izkušnjah sedanjega ministrskega predsednika Pinaya z desnico bo treba to ugotovitev dopolniti še s tem, da je današnja francoska desnica prav tako tudi proti državi.

Posojilo, ki ga je Pinay razpisal in ki bi naj parlamentarno utrditev desnice podprlo tudi finančno, je v vsakem pogledu neuspeh in

PO ŠIRNEM SVETU

New York. — Sirija je sklenila kandidirati za člana Varnostnega sveta namesto Iraka, ki mu bo konec tega leta potekel mandat. To je sporočil drugim delegacijam v OZN stalni delegat Sirije dr. Ferid Zeinedži. Novega člana Varnostnega sveta bodo izvolili oktobra na sedmem zasedanju Generalne skupščine OZN. Sirijski delegat je pripomnil, da bo njegova država še nadalje zastopala v Varnostnem svetu države Srednjega vzhoda in tudi arabske države.

Berlin. — List „Die Welt“, ki izhaja v Zapadni Nemčiji, piše, da je 60 km južno od Berlina pri Wittenbergu eksplodiral sovjetski vlak, poln municije. Domnevajo, da je bilo pri tem ubitih mnogo sovjetskih vojakov in nemških civilistov. Po nekaterih vesteh so eksplozijo eksplozijo povzročili saboterji.

Adis Abeba. — Abesinska vlada je imenovala štirčlansko komisijo, ki bo v kratkem odpotovala v Rim, kjer bo se pogajala z italijanskimi predstavniki o plačilu reparacij, ki jih Italija dolguje Abesiniji na osnovi člena 74 mirovne pogodbe.

Karahi. — V Pakistanu je trenutno do zdaj v zgodovini v takem obsegu še nepoznana velika invazija rojev koblic. V severozapadni in zapadni obmejni provinci razdeja nad 40 rojev, od katerih je roj v pokrajini Karahija sam 10 km dolg in 8 km širok.

Malik noče na dopust?

Kakor poročajo iz New Yorka, je stalni delegat Sovjetske zveze pri Varnostnem svetu Jakov Malik sedaj že drugič odgodil svoj dopust. Ko ga je odgodil prvič, so utemeljevali tako, da njegov namestnik ne more priti v Ameriko, ker mu je bila zbolela žena, vendar

Prihodnji teden bo zaradi tehničnih vzrokov izšla samo ena številka „Slovenskega vestnika“.

je bil to prazen izgovor. Za sedanjo drugo odgoditev dopusta še niso znani oficialni vzroki. Kot prvič pa tudi tokrat vidijo vzrok v morebitnem novem razvoju korejskega konflikta. Nekateri ameriški politični opazovalci so na primer prepričani, da bodo pogajanja za premirje v Pan-Mun-Jonu dovedla do skorajšnjega uspeha.

Vesti iz Jugoslavije

Jugoslovan dela spomenik za OZN

Novo poslopje Združenih narodov, ki so ga zgradili v New Yorku, urejujejo vse države skupno. Vsaka država, članica OZN, je dobila določeno nalogo. Tak bodo na primer posamezne države dekorirale notranjost dvorane, prostorov za zborovanje in konference, hodnike itd. Jugoslaviji in še eni evropski državi — Franciji ali Švedski — je poverjeno, da okrasita okolico in pročelje poslopja OZN. Jugoslovanska vlada je poverila to nalogo kiparju Avgustinčiču, ki je odboru za zgraditev poslopja OZN razložil svoj načrt spomenika. Odbor, v katerem so najbolj znani ameriški arhitekti, je bil zelo zadovoljen z Avgustinčičevim predlogom. Jugoslovanski kipar Anton Avgustinčič bo torej napravil velik spomenik, ki bo simboliziral Združene narode. Spomenik bo popolnoma končan in postavljen pred poslopjem Združenih narodov jeseni 1953.

Makedonski narodni praznik

Prejšnjo soboto so v vsej Makedoniji slovesno proslavili največji makedonski praznik „Ilinden“ v spomin na vstajo makedonskega ljudstva leta 1903 proti Turkom. Proslava se je začela že dan poprej, ko so bile v raznih krajih republike svečane akademije, na katerih so Ilindenci obujali svoje spomine na borbo makedonskega ljudstva, medtem ko so bila v mnogih delovnih kolektivih in frontnih organizacijah predavanja o pomenu tega praznika. Prav tako so bile številne kulturno-umetniške prireditve, športna tekmovanja in partizanski pohodi.

V Skoplju je bila v okviru proslave odprta razstava o razvoju makedonske hiše skozi stoletja. Podobne razstave so bile tudi v Kruševu in Bitolju. Največja proslava je bila v Kruševu, kjer se je leta 1903 začel odpor makedonskega naroda in kjer je bila proglašena kruševska republika.

nezaupnica. Ta bogataška desnica je zaupala Pinayu le neznaten del svojega gospodarsko doslej mrtvega zlata in denarja. Pinayu zato ni preostalo drugega, ko da se je vnovič obrnil za finančno podporo k Ameriki. Toda ameriška vlada je to prošnjo pred kratkim zavrnila.

Še hujše kot to razočaranje pa tare francosko vlado ameriška politika v Maroku in Tunisu, ki nikakor ni takšna, da bi pomagala Franciji priti na konec z nacionalnim gibanjem domačinov. Tako trdi Francozi, da ne ščuva tuniškega beja k odpornosti nihče drugi kot ameriški konzul. Tudi v maroški pravdi, kjer vztraja Amerika na stališču, da njeni državljani v Maroku niso podvrženi francoskim zakonom, je ameriški delegat zelo naglas ugovarjal, da francoski interesi nasprotujejo interesom Marokancev.

Skratka vse kaže, da so se Amerikanci temeljito naveličali francoskega zavlačevanja. Še zlasti pa njihovega nasprotovanja nemškemu oboroževanju. Ni neverjetno, da so s to tršo politiko v zvezi tudi glasovi, ki prihajajo zadnje čase iz Nemčije, češ da naj se združita zaenkrat samo ameriška in nemška vojska, dokler se drugi ne spametujejo in omeščajo. Toda bodi tako ali drugače, ameriški kurz je v zadnjih časih nedvomno precej trši in ostrejši. Zna biti, da bo zato Francija v kratkem morala popustiti in pokazati več pripravljenosti. To pa so znaki odvisnosti, ki je na zapadu le malo spretneje prikrita, kot satelitska odvisnost na vzhodu.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopiši naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2. Postschließfach 17.

KOLENDAR

Sobota, 9. avgust: Janez Vianej
Nedelja, 10. avgust: Lavrencij
Torek, 12. avgust:
Ponedeljek, 11. avgust: Tiburcij.
Torek, 12. avgust: Klara, devica.

SPOMINSKI DNEVI

10. 8. 1668 — Požar je uničil nad polovico Kranja — 1827 Rojen v Kamni gori pesnik in politik dr. Lovro Toman — 1942 Partizani uničili rudnik v Libojah v Savinjski dolini — 1944 Partizanska akcija v Weisengrabenu pri Wolfsebergu — 1893 Rojen Lovro Kuhar — Prežihov Voranc.
11. 8. 1844 — Umrli na Dunaju slovenski jezikoslovec Jernej Kopitar.
12. 8. 1938 — Sprejeta uredba o ustanovitvi Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani — 1942 Ustreljen na Viču pri Ljubljani mladi proletarski pisatelj Tone Cufar — 1944 Sestanek Churchill in maršala Tita v Neaplju.

Slovenska kmečka zveza naznanja

Oranje z vrvinim vlačilom

Slovenska kmečka zveza bo priredila v nedeljo, 17. avgusta 1952, ob 14. uri popoldne, pri p. d. Biceljnu na Rutah nad Bistrico pri Pliberku

poskusno oranje z vrvinim vlačilom.

Vrvno vlačilo nadomešča v strmini tako pri prevažanju kakor tudi oranju, branjanju in okopavanju konjsko vprego ali traktor ter lajša v veliki meri delo človeka. Z vrvinim vlačilom je mogoče že sedaj rešiti najbolj pereče probleme v ureditvi gospodarstva gorskih kmetov; čim pa bodo prišli na trg ustrezni stroji za košnjo in setev z vrvinim vlačilom, bo vrvno vlačilo omogočilo skoroda popolno mehanizacijo poljskega dela gorskih kmetov.

Poleg poskusnega oranja boste še videli delovanje naprave za umetni dež.

K prireditvi je povabljen tudi prof. ing. dr. Ludwig Löhr, kateremu gre glavna zasluga pri razvijanju in izpopolnjevanju vrvinega vlačila in orodja za posamezna opravila.

Vse kmetovalce iz okolice, predvsem pa gorske kmete vpljudno vabimo, da se udeležijo te zanimive prireditve.

Sekretariat.

HRENOVČE PRI VAZENBERKU

Pri p. d. Mihevu v Hrenovčah se je v četrtek preteklega tedna na gospodarskem poslopiju pojavil rdeči petelin. Domnevajo, da se je poslopje vnelo vsled kratkega stika električnega motorja. Poslopje je bilo v trenutku vse v plamenih in je pogorelo. Došle požarne brambe iz Šmarjete in Velikovca so mogle s svojo dobro organizirano akcijo rešiti vsaj stanovanjsko poslopje, kjer je že pričelo ostrejšo goreti. Vsled tega požara nastala škoda znaša okoli 150.000 šilingov.

Vsi sosedje in tudi mi sočustvujemo s težko prizadetim gospodarjem in pričakujemo vzajemno pomoč sosesčine, kakor je v sili po naših vaseh povsod od nekaj v navadi.

Mnogo lepega smo videli na našem izletu

Kateri od naših mladih že v prav nežni mladosti ne zasluti prelepe Koroške v pesmih, ki jih matere pojo kot uspavanke? Ali ni res, da naši otroci vse do pojasnjevanja v šoli nejasno občutijo, da nas z deželo „Gorčez izaro...“ nekaj veže... Kdo si od teh mladih, ali velikih, ki so v nadaljnjih letih že toliko slišali o Zilji, Rožu, Beljaku, Celovcu, Velikovcu, a predvsem o Vojvodskem prestolu na Gosposvetskem polju, ni želel videti Koroške v vsej njeni lepoti in zaradi njene zgodovinske vloge v slovenski državni tvornosti. Koliko je onih, ki so mladi in polni življenja, ali pa onih, ki so jih leta sključila, da bi si ne želeli videti dežele prelepih jezer, bohotnih gozdov in rodovitnih polj, stisnjenih med gorami? Menda jih je malo, zelo malo, ki bi si tega ne želeli.

Ali je potem čudno, da so srca mladih srečnežev vstrepeta ob koncu šolskega leta? Upraviteljstva in ravnateljstva so bila pred težko nalogo, koga dodeliti. Ker pri nas velja načelo, da se naj pridne nagraja, so razredniki kaj kmalu predlagali najboljše med najboljšimi. Potem so bila srca teh malih nemirna in polna pričakovanj vse do 22. julija, ko nas je brzec zapeljal brez posebnih zadržkov skozi Jesenice in predor v Avstrijo. 50 Murkosobčanov, Celjanov, Ljubljancev in Kranjčanov je radostno pozdravljalo prelepo Koroško. Izstopili smo v Krivi Vrbi. Tam nas je že čakal izvošček, prepeljal prtljago do pomola, kjer smo se vkrcali na majhno ladjo. V Sekiri so nas lepo sprejeli. Po okusni malici smo se oblekli v kopalke in predali vodi toplega Vrbskega jezera. Postalo nam je lažje: pot je bila za nami, resnično smo ostali v objemu Koroške.

Veliko letovišče v Sekiri je sprejelo tudi 250 mladih Avstrijcev, ki so prišli iz mest na deželo navžiti se svežega zraka, sonca in vode. Med obojimi otroki se je vnelo nepričakovano prijateljstvo, ki ga podkrepujejo skupne igre, nedeljske popoldanske zabave s šaljivim programom in nedeljske svečanosti ob zastavi naše gostiteljice — avstrijske socialistične organizacije „Kinderfreunde“.

Že čez dva dni po prihodu se je na nas spomnila Zveza slovenskih žena v Celovcu. Pozdravit nas je prišla njena zastopnica tov. Ogrisova, ki so se je otroci neverjetno razveselili. Povprašala nas je po posebnih željah. Toda teh ji spričo vsega ugodja nismo vedeli povedati. A žene vedo, s čem se da razveseliti otroke. V imenu Zveze nam je ponudila lep izlet h Klopinskemu jezeru.

V soboto zjutraj, točno po dogovoru, se je pred letoviščem ustavil velik, ozvočen avtobus. Pot do Celovca je kar hitro minila, saj jo je poživljala ne le lepa okolica, temveč tudi vesela pesem iz radia. Celovec se je otrokom zdel tako podoben Ljubljani ali pa Mariboru. Pot po Podjurski dolini je vse prehitro minevala. Saj ni bilo dovolj časa, da bi si dovolj natančno ogledali Košuto, visoki Obir in Peco, ki so nudili borcev za mir in svobodo tako varno zatočišče.

Že smo se ustavili v Velikovcu. Tu smo iz-

stopili, a korak nam je mahoma postal okoren: šli smo na skupno grobišče triinosemdesetih padlih junakov, borcev proti fašizmu. Pionir Matjaž je k spomeniku položil šopek cvetja, se poklonil zahvalil za žrtve in vse prisotne pozval k enominutnemu molku, ki smo ga zaključili s trikratnim „Slava!“ Še smo zapeli žalostinko in se s solzami v očeh poslovili od tihega domovanja. Še dolgo se nismo znebili občutkov žalosti in besa, vse dotlej, dokler niso iz vseh grl privrele partizanske in udarne.

Zagledali smo Klopinsko jezero. Tu nas je čakala Mohorjeva Milena, ki jo po njeni poštteni zavednosti poznajo daleč okrog. Považila nas je na sprehod okrog jezera. Naši otroci že dolgo ne pomnijo tako prijetnega sprehoda, ki ga je poživljalo pripovedovanje tov. Milene in Ogrisove o koroških partizanih. Tudi tam za St. Jurjem in Gračarco leže slovenske vasi. Tamkaj so slovenske domačije nudile vso podporo osvobodilnemu gibanju, ki ni zajemalo samo koroških Slovencev, temveč tudi Avstrijce, Poljake i. dr. Kot bratje so se borili, kot bratje so padli med onimi triinosemdesetimi.

Spet smo zapeli, tudi te pesmi so bili namenjene njim. Nikdar jih ne bomo pozabili. Poslovili smo se od tov. Milene. Proti domu smo se vračali po drugi cesti, tik ob vznožju mogočnega Obirja. To pot smo samo opazovali prelepo deželo in svet tu okrog se nam je zdel skoraj pravljico lep.

V Celovcu smo se poslovili od gostoljubne tov. Ogrisove, se ji zahvalili za vso pozornost z željo, da nas tudi ona kaj kmalu obišče v domovini. Vsi smo ji še dolgo mahali v slovo, ko smo se oddaljvali od mesta, kjer je izstopila, a tudi ona nam je pozdrave vračala. Koroške žene se res ne razlikujejo od naših, posebno kadar se gre za otroško radost.

Vrnili smo se v Sekiro. Čakal nas je spet okusen obed, po obedu počitek, a potem spet kopanje in skupne igre, petje in sprehodi.

Našim otrokom je tu lepo. Vsi želimo, da bi se otroci, ki preživljajo počitnice na podlagi zamenjave pri nas na morju, tudi tako počutili. Društvu prijateljstvo otrok („Kinderfreunde“) pa se vsi toplo zahvaljujemo za izredno gostoljubnost.

RADIŠE

Minulo nedeljo popoldne so naši študentje iz Tanzenberga uprizorili na Radišah igro „Dr. Faust“. Dobra udeležba je spet pokazala, da ljudje vedno radi pridejo na prireditve, ki so podane v slovenskem jeziku. Številni udeleženci so se topot lahko tudi prepričali, da so naši študentje zmožni postaviti na oder tudi težje odrske delo, ker igra je bila podana prav dobro.

Vendar so se ljudje spraševali, zakaj niso prinesli študentje na Radiše izvirno slovensko igro, ne pa prevod, ker izbire v slovenski dramatik je dovolj in bi bolj odgovarjalo miselnosti našega ljudstva. Značaj „Dr. Fausta“ je znan in so v komaj minuli dobi vedno spet trdili, da ponazoruje tip nemškega člove-

ka. To je tip človeka, ki v polnosti vsega boče še vedno več, dočim mi v pomanjkanju vsega iščemo vsaj malo pravice. Zato bi gotovo razpoloženju naših ljudi bolj ustrezal in odgovarjal na primer Cankarjev „Hlapec Jernej“, katerega pot je naše ljudstvo nešteto-krat prehodilo in ga še hodi v borbi za svoje pravice.

GRABŠTANJ

Pretekli ponedeljek popoldne je izbruhnil požar v gospodarskem poslopiju pri p. d. Hobicu v Vabnji vasi. Ogenj je celotno gospodarsko poslopje do zidovja upepelil. Zgorele so tudi vse zaloge krme in žita ter dragi kmetijski stroji in orodje. Edino živino se je sosedom posrečilo rešiti. Kmalu je bila na mestu tudi domača požarna bramba, ki se ji je posrečilo požar omejiti. Nato so prihiteli tudi požarne brambe in sicer poklicna iz Celovca, Grabštanja, Tinj, Šmihla na Krki in iz Velikovca, ki so pri gašenju sodelovale. Škoda cenijo na okoli 150.000 šilingov in domnevajo, da je bila vzrok požara pokvarjena električna žica.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobri vasi bo gostovalo dne 15. avgusta 1952 ob 14.30 uri z igro:

„Fatima“

v Prosvetnem domu v Žitari vasi.

K številni udeležbi vabimo!

SLOVENJI PLAJBBERK

Minulo soboto je pri belem dnevu 19-letni Kristijan Fister z roparskim namenom napadel 75-letnega starega kajzarja in rentnika Urha Andrejčiča. Z nožem je starega moža ustrašoval in zahteval od njega denar. V smrtnem strahu mu je ta izročil 500 šilingov. Komaj je spravil denar, se je vrgel na Urha in ga je skušal zadaviti z vrvjo. Z naporom vseh sil se je napadenemu posrečilo, da se je izvil iz zanjke. Nato je Fister pobegnil. Fister je okolično Slovenjga Plajberka dobro poznal, zato si je za svoj zločinski namen izbral tudi na samem stoječo Andrejčičovo hišo.

Zločinec je že opoldne prispel k hiši, kjer se je dalje časa mudil in sta ga oče in njegova 42-letna hčera Antonija povabila še h kosilu, kamor je tudi prisedel. Šele potem, ko je okoli pol pete ure odšla hčera od doma, je izvršil svojo nakano. Pri pobegu po napadu na starega očeta pa je Fister srečal hčero. Pustil jo je, da je šla v hišo, šel za njo in jo potisnil v neko čumnato, kjer jo je takoj začel z isto vrvjo daviti, tako dolgo, dokler se ni nezavestna zgrudila na tla. Nato je Fister pobegnil in zaklenil za seboj vrata.

Po tem ogabnem dejanju je Fister zbežal v Dole pri Borovljah k svojemu prijatelju Karlu Mehringerju, katerega je gotovo obvestil o svojemu zločinu, ker sta potem skupaj izginila. Končno nju je policija v Celovcu spoznala in aretirala in izročila deželnemu sodišču. Oba sta imela baje načrt, da bi prišla v tujsko legijo in sta si hotela na ta zločinski način priskrbeti potrebni denar.

1.

Bilo je ob koncu meseca svečana leta Gospodovega 1564. Sneg po gorah je bil od živih sončnih žarkov že skopnel, a Sava je od navala gorskih voda silneje šumela in se razlivala širom po ravnici pod Susjedgradom. Pri visokem oknu je v mali sobi sedela postarana, a krepka ženska, zavita v črnino. Če bi ji ne bili plavi osiveli lasje počesani po obeh straneh visokega oblega čela in če bi se dolgi kraji črne čepice ne oprijemali njenih požoltelih lic, bi bil vsakdo rekel, da sedi tu obrita moška glava. Obraz ji je bil velik, čeljusti močne, nos dolg, nad usti zavihan, usta široka, ustnice blede in tenke, žolte obrvi goste in vzbočene, pod njimi pa sta strmeli v svet dve uganki, majhne bledomodre in trudne oči, iz katerih si zaman skušal pogoditi kakšno čustva se v tem srcu bude, kakšno misli se v tej glavi snujejo. Gube na obrazu, misli se v ust so pač kazale na to, da so se okoli oči in ust brile med seboj močne strasti, a v tem srcu brile med seboj močne strasti, a

sedaj je bila ženska mirna ko kamen, na trdem obrazu pa nisi zapazil niti žarka ženske miline, temveč samo trdno nezumljivo voljo, močno dušo in nepremagljivo odločnost. Močno visoko telo je bilo odeto v zelo zgubano haljo iz črnega sukna obšito s temno rjavo svilo. Okoli pasa se je ovičala debela srebrna veriga, na kateri je visel sveženj velikih ključev. Suhi trdi prsti ženske so počivali na srebrni skrinjici, ki je stala pred njo na mizici. Zdaj je z očmi švignila po goli hosti in poplavljeni ravnici pod gradom, zdaj je pogledala na skrinjico. Včasih ji je na ustnicah zadrhtel ujedljiv smeh in prsti so krepke stisnili skrinjico, kakor da bi levinja varovala svoje mladice.

Naposled se prikaže v velikih vratih strežnik, ki jo zbudi iz sanjarjenja.

Žena obrne nekoliko glavo in vpraša zamolklo:

„Kaj je, Ivo?“

„Oprostite, plemenita gospa,“ odgovori strežnik, „pravkar je prijahal pred dvorec človek, ki je po govorici Madžar, a po videzu plemič.“

„Kako se piše? Od kod prihaja?“

„Tega mi ni povedal, samo to je ukazal, da ga vaši milosti prijavim. Pravi, da mora k vam, ker mu je govoriti z vami o važnih poslih.“

„Madžar? Plemič? O važnih poslih da mora z menoj govoriti? Videli bomo, kakšno srečo nam prinaša ta Madžar. Reci mu, naj kar

vstopi. Pa poslušaj, pelji mu konja v hlev, daj mu zobi in sena na voljo, da se Madžar ne bo pritoževal, kakšna je hrvaška gospoda. Pojdi!“

Strežnik se je priklonil in odšel, nekaj trenutkov zatem pa so na kamnitem podu zažvenketale ostroge neznanega gosta. Vstopil je visok, suh človek z majhno, obrito glavo in podolgovatega obraza. Pod dolgim rjavim plaščem se je videl modr kast sunknjič, ki je bil na prsih zapet s srebrnima orehoma. Leva roka je tičala pod plaščem, a desna je držala kučmo.

„Hvaljen Jezus in Marija, plemenita gospa!“ je pozdravil in se poklonil Madžar kratko in dostojanstveno.

Gospa je premerila od glave do pete, potem odgovorila mirno:

„Na veke, amen. Kdo ste, gospod? Čigav? Kaj mi prinašate?“

„Sem, vaša milost, Mihael Pallfy, ogrski plemič in doletela me je sreča, da po meni pošilja svoji plemeniti sorodnici Uršuli Henningovi svoj pozdrav in poklon moj milostljivi gospod, velmožni knez, kraljevski sodnik Andrej Bator.“

„Glej ga no! Hvala mu, hvala,“ je pritegnila Uršula in se nasmešnila. „Glej, kako lepo se me moj mili gospod sorodnik spominja. Naj mu Bog povrne. Sedite, gospod Pallfy, odložite plašč in kučmo. Vidim, da ste se na dolgi poti zelo utrudili.“

Gost stori, kakor mu je bilo rečeno, in zatem spregovori:

„Predvsem mi je zapovedal moj velmožni gospodar, naj povem vaši milosti, kako hudo ga je zabolelo srce, ko je smrt ugrabila njegovega dragega sorodnika in vašega vrednega druga, gospoda Andreja Heninga.“

„Glej, kako sočustvuje gospod kraljevi sodnik z menoj, siritico vdovico! Niti spričo toliko svojih prevažnih opravkov in v tako razburkanem času ni tega pozabil. Da, da. Lani, osemnajstega dne listopada je moj premilostljivi gospod Andrej zapustil ta svet in mene, revo, pa prav v najhujšem času. Mojega sorodnika še sedaj od tega žlahtno srce boli. Dobra duša — bodi zahvaljen! No, pa povejte mi, egrege ac nobilis domine, ali ste vi samo zaradi tega pripotovali tako daleč, da mi prinašate solze žalovalke svojega gospodarja? Ali vam ni govoril ničesar o kakšnih drugih zadevah?“

„Da, vaša milost, gospod kraljevski sodnik me je poslal zaradi Susjedgrada in Gorne Stubice, ali se ne bi dalo skupno gospodarstvo boljše urediti?“

„Tako, vidite, gospod kraljevski sodnik se je spomnil tega nekoliko pozno, a nič ne dé.

* Latinsko pomeni: „Imenitni in plemeniti gospod!“ V tistih časih je bil na Hrvaškem in Ogrskem kakor povsod v Evropi uradni jezik latinški, ki ga je gospoda rabila deloma tudi v medsebojnem pogovoru, da bi pokazala, kako se loči od ljudstva.

Življenje v sovjetski vasi

Begunci, ki so nedavno prišli iz Sovjetske zveze, opisujejo razmere, ki danes vladajo tam na deželi in pripovedujejo o nezadovoljstvu poljedelcev zlasti zaradi velikih dajatev poljedelskih kolektivov tako imenovanim „traktorskim postajam“ za njihove usluge in zaradi velikih žitnih oddaj državi.

Ko so poravnali račun „traktorskih postaj“ in izročili žito, ki ga zahteva država, ostane presneto malo za člane posamezne poljedelske zadruge. Tako so le-ti primorani, da si poiščejo drug zaslužek, če hočejo živeti, če ne gre drugače, tudi na nezakonit način. Mnogi si pomagajo s tem, da skrivaj kuhajo žganje, ki ga prodajajo po 15 rubljev liter v bližnjem mestu. To domače žganje je seveda veliko boljše in cenejše od vodke, ki jo prodaja državni monopol. Če koga zasačijo, ko kuha na skrivaj žganje, ga vržejo za pet let v ječo. Vendar se je ta prepovedana obrt zelo razpasla v mnogih sovjetskih deželah.

Tisti kmetje, ki se nočejo izpostavljati taki nevarnosti, zapuščajo svoje vasi in se udinjajo v industrijskih ali stavbnih podjetjih kot kovači, tesarji ali navadni dninarji. Tisti, ki si ne znajo pomagati, pa živijo v črni bedi. Begunec iz sovjetske zvezne republike Mordovije, v osrčju Sovjetske zveze, je pripovedoval, da se tam hranijo člani zadružnih posestev skoraj samo za nekako kašo iz starega kruha in krompirja.

Neki drugi begunec iz pokrajine Omsk je pripovedoval o bedi, v kateri tam živi prebivalstvo. Šest mesecev na leto se hranijo med eno in drugo žetvijo samo z gobami, ki jih pobirajo v gozdu. Meso si v pokrajini Omska navadno lahko privoščijo edino ob izrednih prilikah.

Ko smo omenili prehrano z mesom, se moramo dotakniti tudi vprašanja živinoreje v Sovjetski zvezi. Na sovjetskih zadružnih posestvih sme vsaka družina rediti za lastno uporabo eno glavo živine in omejeno število drugih domačih živali. Če imaš v kolhozu kravo, moraš oddajati državi letno 40 do 45 kg mesa, to je celo tele, in do 350 litrov mleka. Kmet, ki je zbežal iz osetske pokrajine sredi Kavkaza, pripoveduje, da morajo tam poljedelci sov-

jetskih zadružnih kmetij oddajati mleko svojih krav in jajca svojih kokoši pri določenih središčnih zbirališčih, ki potem prodajajo te pridelke po znatno višjih cenah prodajalnam kolektivnih posestev, ki preprodajajo na primer mleko, ki ga je kupilo omenjeno središčno zbirališče od poljedelca za 30 kopejk liter, mor-da celo istemu poljedelcu, za 1 do 2 rublja. Ker nosijo skoro vse mleko v omenjena središčna zbirališča, ga ne preostaja za otroke v kolhozih. Zato so ti otroci večinoma slabo hranjeni. Razen tega je poljski delavec na kolektivnem posestvu dolžan, da posodi svojo kravo kolhozu kot vprežno živino. Končno ni lahko krmiti krave, če nimaš niti zase svojo družino dovolj hrane.

Kot vse kaže, si prizadevajo sovjetske oblasti, da pripravijo vsakega poljskega delavca na kolhozih do tega, da občuti privatno lastnino kot prekletstvo. Zato so mnogi poljedelci zamenjali svojo edino kravo za kozo, ki ni podvržena tem težavnim dajatvam. Tako lahko razumemo, zakaj pravijo kmetje v mnogih pokrajinah Sovjetske zveze kravam kolhozni zadružnikov „Stalinove krave“.

Vsi kmečki begunci iz Sovjetske zveze so si edini v tem, da je po deželi veliko pomanjkanje delovnih moči. Na poljih kolhozov delajo skoro izključno ženske; kar je tam moških, so večinoma samo starejši in se ukvarjajo le z upravo. Mlajši so pod orožjem ali so si našli bolj donosno delo. Vojak, ki jih odpušča iz vojske, ker so odslužili svoj vojaški rok, se morajo vrniti v kraj svojega stalnega prebivališča

in jih industrijska podjetja ne smejo vzeti v službo brez pristanka predsednika njihove občine. Zdi se, da se pa ne držijo točno tega predpisa, ki naj zadržuje selitev podeželskega prebivalstva v mesta, ker igra sama vlada v tem vprašanju nekako dvolično vlogo. V enem pogledu hoče, da ostanejo ljudje na deželi, v drugem pa išče delavce za tovarne, ustanavlja nova industrijska mesta in gradi naselja za delavce.

Seveda bi bilo napačno, če bi sodili sovjetsko kmetijstvo zgolj po izjavah beguncev. Brez dvoma so v Sovjetski zvezi tudi vzorni kolhozi in sovhozi, ki jih kažejo tujcem in prikazujejo v filmih ter hvalijo na veliko po listih. Seveda zamlčuje sovjetski tisk polom številnih kolhozov, kjer je skrajna beda. Zato se moramo zanesti bolj na pripovedovanja neuradnih predstavnikov teh zadružnih kmetij, ki ocenjujejo sovjetsko poljedelstvo iz zasebnega, ne pa s stališča, ki ga zastopa sovjetska propaganda. Tudi zasebno stališče nekaj velja, četudi ni vedno vseč Kremlju.

Res je, da je sovjetska vlada uničila veleposelnike, srednje in manj premožne kmete. To pa ne pomeni, da je sovjetska vladavina nadomestila prejšnje razlike med podeželskim prebivalstvom s pravičnim socialnim redom. Begunci pripovedujejo o nekem novem sloju sovjetskih „podeželskih plemenitašev“. Ker prihajajo kmečki ubežniki iz popolnoma različnih sovjetskih pokrajin, si lahko napravimo precej verodostojno sliko o splošnih razmerah, ki so sedaj v Sovjetski zvezi na deželi.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Sobota, 9. avgust:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 8.45 Literarna oddaja. Kar športnika zanima — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.30 Mali koncert — 10.45 Dragocenosti na morskimi gladi — 11.00 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.15 Mesto in dežela — z roko v roki — 14.30 Želi si kaj! — 16.15 filmske revije — 18.30 Solistična ura — 20.15 Športna poročila — 20.20 Zabavna oddaja — 22.30 Plesna glasba.

Nedelja, 10. avgust:

7.15 Duhovni nagovor. Pester spored — 8.10 Kmečka oddaja — 9.05 Veder se pričinja teden — 10.00 Maša — 13.15 Kulturno zrcalo tedna — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.15 Otroška oddaja — 20.15 Športna poročila — 22.30 Zabavna oddaja.

Ponedeljek, 11. avgust:

7.15 Pestre melodije — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 13.45 Glas mladine — 14.30 Poročila. Objave. Teden in mi — 14.45 Okoli tekočega dela v kmečkem gospodarstvu — 16.00 Pevska ura — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 Zelje, ki jih radi izpolnimo — 21.30 Literatura v ponedeljek.

Torek, 12. avgust:

6.10 Za kmetijstvo — 7.15 Pestre melodije — 9.05 Zelje poslušalcev — 11.45 Za podeželsko ljudstvo —

14.30 Poročila. Objave. Zdravniški vedež. Okno v svet — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Koncertna ura — 18.30 Mladina poje mladini (poje mladinski zbor iz Mohlič) — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Vedra orkestralna glasba.

RADIO LJUBLJANA

Sobota, 9. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.40 Zabavna glasba — 14.00 Slovenske narodne pesmi — 15.30 Zdravstveni nasveti — 17.00 Če želite biti kritiki... — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.30 Ritmi in melodije — 19.00 Okno v svet — 20.15 Zabavna glasba — 20.30 45 veselih minut — 21.15 Domači napravi za ples in razvedrilo.

Nedelja, 10. avgust:

6.00 Pester glasbeni spored — 8.15 Vedre melodije — 11.00 Od pravljice do pravljice — 11.30 Želimo vas razvedriti — 13.00 Pogovor s poslušalci — 13.10 Zeleli ste — poslušajte! — 15.30 Za naše kmetovalce — 15.40 Veseli slovenski napravi — 16.40 Promenadni koncert — 18.15 Prijubljene slovenske narodne pesmi — 18.40 Igrajo godbe na pihala — 19.10 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana — 19.40 Glasbeni odlomki iz filmov „Fant s trobento“ — 21.00 Prijetno zabavo!

Ponedeljek, 11. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Slovenske umetne pesmi poje zbori in solisti — 12.40 Za-

bavna glasba — 14.00 Pregled knjižnega trga — 15.10 Zabavna glasba — 18.40 Pojo naši zbori in ansambli — 20.00 Iz sodobne avstrijske proze (literarna oddaja) — 20.20 Simfonični koncert Radia Ljubljana.

Torek, 12. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 6.10 Gospodinj-ski nasveti — 12.40 Zabavna glasba — 14.00 Poje komorni zbor Radia Maribor — 14.40 Lahka glasba — 18.30 Zabavni zvoki — 19.00 Notranje-politična oddaja

KINO-PREDSTAVE

VELIKOVEC

9. avgusta:

Das Tal der Indianer

11. in 12. avgusta:

Die Bestie von Shanghai

Od 13. do 15. avgusta:

Der Fünfminutenvater

Košatov spomenik so odkrili

V sredo zvečer so odkrili na Viktringerringu slavnemu koroškemu komponistu Tomažu Koschatu spomenik. K odkritju spomenika se je zbralo številno občinstvo. Pihalni sekretet Mestnega gledališča in pevski zbor „Koschatbund“ sta pri slovesnosti sodelovala. Po nagovoru predsednika Olepševalnega društva Novaka je celovski župan Graf spomenik odkril. Koschatovo življenjsko delo je orisal direktor Som. Spomenik je delo kiparja Antona Pichlerja.

Koschat je bil sicer Nemec po svojem mišljenju in besedilu pesmi, a je ostal Slovenec po rodu in melodiji.

Opozorilo staršem

Staršem, ki so se prijavili za obisk svojih otrok v Opatiji, sporočamo, da bo ta izlet 17. avgusta ob 3. uri jutraj iz Celovca preko Humberga, Svetne vasi, Št. Jakoba v R. Loč in Brnce čez Korensko sedlo, Kranja, Ljubljane. Postojne v Opatijo, povratek pa v ponedeljek 18. t. m. do večera.

Vožnja stane za osebo tja in nazaj 100 šil. in stroški za vizo ter skupni potni list, ki znaša okoli 10 šil. Nadalje je treba vplačati za prenočišče 50 šil., ker se mora pravočasno rezervirati.

Kdor želi iti zraven, naj takoj pošlje potni list, ali osebno izkaznico (Identitätsausweis). Kdor nima potnega lista mora izpolniti tiskovino „izjavo namesto prisege“ (Eidesstattliche Erklärung) in isto priložiti osebni izkaznici. Poleg dokumentov je treba poslati 110 šil. in sporočiti ali želi prenočišče rezervirano.

Izlet bo samo, če se bo prijavilo 25 oseb. Do sedaj jih je prijavljenih 14, lahko pa se prijavijo tudi drugi, ki nimajo otrok v Opatiji, katerih prijavo bomo upoštevali samo, če bo staršev manj, kot je predvideno število.

Ker moramo do torka sporočiti zaradi avtobusa, prosimo, da takoj pošljete prijavo na naslov: Zveza slovenskih žena, Celovec, Gasmetergasse 10.

Zveza slovenskih žena.

Morda še ne veste...

Vročina ubija ljudi in suši studence. Vso Francijo je meseca julija zajel močan vroči val. Na številnih krajih so goreli gozdovi in nevihte so povzročile znatno škodo na pridelkih. Številne skupine so se borile z gozdnimi požari, pri čemer so uporabljale tudi buldozerje za podiranje dreves in omejevanje ognja. V Italiji je več ljudi podleglo za sončarico. Zelo težak položaj je nastal v okolici Modene zaradi usahljenih vodnjakov in računajo, da je ostalo toč brez vode okrog 10.000 ljudi. Skoraj v vseh deželah Evrope je vročina zahtevala desetine človeških življenj.

tudi tako je dobro. Brž ko sem pokopala svojega pokojnega gospoda, sem takoj poslala pismo Andreju Batoru, naj mi bo v pomoč, ker nam je sorodnik, Susjed in Stubica pa sta skupno posestvo moje in njegove družine. Zatem sem mu pisala še desetkrat, a od njega ni bilo in ni bilo odgovora. Namesto pomoči pa mi je poslal škodo, svojega upravnika Jurija Vsesvetička, ki bi se po pravici moral imenovati Vsehudički. Ta slivar,* ki nima niti dveh jarmov volov, se je močno napihnil, ker mu je brat Stipo zagrebški kanonik, kakor da je gospodar gradov Zrinjskega in nosi grb Frankopanov. Odkar je padel sem na Susjed ko muha v mleko, se šopiri ko gospodar, mi meče pod noge polena in mi pred nosom razbojnikuje, kakor da je vse imetje batorsko, a jaz s svojo bedno dečadjo tu samo pod streho in na hrani po tuji milosti.“

„Oprostite, milostiva,“ je začel, nekoliko vznemirjen, Madžar, kakor da mu ta pridiga ni nič kaj všeč.

„Počakajte, da končam, gospod Pallfy,“ ga je ostro prekinila Uršula. „Vse morate zvedeti, šele potem boste sodili. Gospod Vsesvetički je pravi razbojnik, vam pravim, pri sebi pa ima dva vredna druga, Janka Horvata in Nikola Golubiča. Vedno prihajajo v grad ubogi kmetje, da se pritožijo meni, svoji go-

spodarici. S puško in sabljo se ta besna družba spravlja na mirne kmete in pleni brez obzira. Nekemu mojemu kmetu na Krapini so razdrli mlin, drugemu v Jakovlju so odnesli vse žito, v vasi Trgovini, tu pod Susjedom, je Vsesvetički zaplenil županu dve najlepši kravi in jih odgnal v svoj hlev. Poklicala sem ga na odgovor in mu zagrozila, da ga bom trdo prijala, če treba, tudi s silo, pa se mi je smejal, češ babe v gradu se ne bojim, gospodarji pa so Batorovi. Potem je pobral vse puške, lombarde* in smodnik in jih zaklenil v shrambo, dasi je tudi to orožje skupna last. Ves dohodek posestva se mora enako razdeliti, toda Vsesvetički me goljufa pri žitu, senu, vinu, če pa ga prijemam, kriči med smehom, da zanj ni sodišča ne postave, ker je njegov gospodar najvišji kraljevski sodnik, kateremu babja pravica ne more škodovati.“

„Naj mi veruje vaša milost,“ je Madžar pretrgal njeno besedo, „da se to ne dogaja po volji mojega velmožnega gospodarja.“

„Ni res, gospod Pallfy,“ je vzklila žena in oči so ji močneje zablistele, „ni res! Ali vam nisem povedala, da sem sorodniku Andreju vse to natančno pisala, on pa mi ni odpisal besedice, pač pa mi je razbojnik Vsesvetički pokazal pismo, v katerem ga Bator hvali in naj nič ne mara za moje opomine in ugovore. Kaj pravite na to, plemeniti gospod poslanec?“ je zakričala Uršula in naglo vstala

* Lombardo je bil mali top.

ter Madžara tako ošvignila s svojimi očmi, da je le-ta sklonil glavo in v zadregi utihnil.

„Z menoj,“ je nadaljevala z drhtečim glasom Uršula in se postavila pred Madžara, „ni težko češenj zobati, če si pošten, ali če ni kdo za hrbtom zanke plete, takrat pozabljam, da sem ženska, a volja mi je močna, močnejša od Batorove, tega prvega pravdnika ogrske krone. Več ko sto let sede Heningovci na Susjed in Stubici, več ko sto let so tu gospodarji. Poglejte onole sliko nad kaminom* — to je nesrečna Dora iz stare hrvaške rodovine Arlandovcev, ki se je poročila s prvim Andrejem Heningom in svoji krvi zapustila Susjed in Stubico, a njena vnukinja Kata, mati mojega moža, se je poročila z gospodom Teuffenbachom, na katerega se je preneslo ime in imetje Heningovcev. Zadosti sva se z rajnikom mučila in denarja potrošila, da rešiva Susjed in Stubico iz rok razbojniških velikašev, ki so preslepili novega kralja Ferdinanda, da jim je dal darilna pisma. Posrečilo se nam je, da smo iz svoje dedovine zapodili vsiljenca Španca don Pedra de Laza, nasilnega škofa Simona Erdedija, lutskega barona Ungnada, generala Kacijanarja, in ko je temu izdajalec Nikola Zrinjski po pravici preklal glavo, je pograbila vse kraljevska uprava, ki smo ji s težavo iztrgali iz krempljev vsaj Susjed in

* Zidana, v steno vdelana peč, v kateri gorijo polena kar prosto v široki odprtini: okoli take peči so se pozimi zbirali, sedeč pred njo in se pogovarjali.

Stubico, a Želin smo morali pustiti v rokah roparskih Bakačev. Toliko muk smo prestali, toliko zgubili, sedem otrok sem pod srcem nosila in skrbi imela, sina edinca zgubila, izgubila moža, a od šest hčera so se šele tri omožile in domačijo našle, pa sem bedna vdova, sedaj pa se šopiri v našem starem gnezdu krugulj in si prizadeva, da bi iztisnil mrene, črno vdovico. In kdo je ta? Moj sorodnik, prvi sodnik ogrske krone — Andrej Bator. Gorje zemlji, kjer pravica na takih ramah sloni! Vi, gospod Pallfy, da pišete svojemu go-spodarju, da so njegove zanke slabo spletene, pišite mu, da ima stara Heningovka bučo tršo od kamna, da je preštudirala vse svoje pravice, ki so v tisti srebrni skrinji ohranjene, da pozna vse vaše latinske zvitorpeščine kakor najboljši advokat, pa je zato ne boste prepeljali žejne preko vode: reci mu, da so na moji strani zetje junaki: Miha Konjski, Mate Kerččen in Stepko Gregorjanec, sin podbana Ambroža. Če pa je Batoru od vojevanja s Turki ostalo še kaj časa, da se spoprime z turki, dobro, tudi Uršula bo znala sprožiti lombarde v to krivo sodnijsko tehtnico, ker je hči Meknicerja, vojvode Vojne krajine. Pa kaj se tu prepiramo! (Dalje.)

* To je bila še do 19. stoletja trajajoča Vojna krajina na meji med hrvaško banovino in turško Bosno v obrambo pred turškimi vpadi. Za graničarje je služilo v primeru potrebe vse moško prebivalstvo. Imeli so svojo upravo pod generalom.